

Verslag van het ingevolge artikel 5, sub d., j° 2 Archiefbesluit 1995, gevoerde driehoeksoverleg tussen de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Buitenlandse Zaken, Defensie, Economische Zaken, Financiën, Justitie, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Verkeer en Waterstaat, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Nationaal Archief met betrekking tot de selectielijst, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden op het beleidsterrein Milieubeheer over de periode vanaf 1945

Den Haag, november 2008

drs. N. Pels

drs. K. Zwart

Beleidsterrein

In het concept-BSD *Milieubeheer over de periode vanaf 1945-* voor de genoemde zorgdraggers en de onder hun zorg ressorterende actoren is een beschrijving van het beleidsterrein opgenomen en een overzicht van de actoren waarvan de handelingen in het driehoeksoverleg aan de orde zijn gekomen.

Door vaststelling van dit BSD worden de volgende selectielijsten ingetrokken:

Selectielijst Milieubeheer 1945-1996, van het ministerie van VROM (Stcrt. 2003/155-158);
Selectielijst Milieubeheer 1945-2001, van de ministeries Verkeer en Waterstaat en Defensie (Stcrt. 2004/156).

Selectiedoelstelling en -criteria en belangen

Tijdens het opstellen van het BSD en tijdens het gevoerde driehoeksoverleg is rekening gehouden met de in artikel 2, sub c van het Archiefbesluit 1995 genoemde waarde van de archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed en het onder sub d. van hetzelfde besluit genoemde belang van de in de archiefbescheiden voorkomende gegevens voor overheidsorganen, voor recht- of bewijszoekenden en voor historisch onderzoek. Als uitgangspunt van het overleg gold de door de rijksarchiefdienst gehanteerde selectiedoelstelling, die inhoudt dat de belangrijkste bronnen van de Nederlandse samenleving en cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring. Met het te bewaren materiaal moet het mogelijk zijn om een reconstructie te maken van de hoofdlijnen van het handelen van de rijksoverheid ten opzichte van haar omgeving, maar ook van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen, voor zo ver deze zijn te reconstrueren uit overheidsarchieven.

Om op basis van deze selectiedoelstelling tot een waardering van de handelingen te komen, worden zes selectiecriteria toegepast. Deze zijn terug te vinden in het BSD.

Driehoeksoverleg

Het driehoeksoverleg over het concept-BSD *Milieubeheer over de periode vanaf 1945* vond schriftelijk plaats in de periode augustus-november 2008.

Aan het driehoeksoverleg werd door de volgende personen (direct dan wel indirect) deelgenomen:

De betrokken zorgdraggers werden vertegenwoordigd door drs. H Berende van het Project Wegwerken Archiefachterstanden (PWAA).

De volgende personen hebben de waarderingne van het BSD beoordeeld: Mw. S. Klooster (Doxis), A. C. van der Meer, R.P. Matthey van der Hoeven en P. Sierdsma (Semi-Statistisch Archief van het ministerie van VROM). Zij hebben bij de totstandkoming van het BSD met verschillende beleids- en archiefdeskundigen overleg gevoerd.

Als archief- en beleidsdeskundige namens VROM:

Directoraat-Generaal Milieu (DGM)

mw. M. Muijde, hoofd Dienstbureau DGM

drs. H. Nieuwendijk, senior controller Dienstbureau DGM

Directie Bodem Water Landelijk Gebied (BWL)

Ir. G. W. Ardon, hoofd / BWL - Water

Mr. P.B. Bokelaar, senior beleidsmedewerker / BWL -Landbouw

Dhr. J.Bos, hoofd Directiebureau / BWL

Drs. A.W.M. Eijs, beleidscoördinator / BWL - Landelijk Gebied en Bodembeheer

Ir. P.Henkes, coördinator / BWL - Bestrijdingsmiddelen

Dr. H. Hoving, coördinator / BWL - Ammoniak en Stank

Drs. D.A. Jonkers, senior beleidsmedewerker / BWL - Landbouw

Ir. G. Martijnse, senior beleidsmedewerker / BWL - Water

Drs. J. Klitsie, coördinator / BWL - Duurzame Landbouw.

Drs. H.A. Meijer, beleidscoördinator / BWL -Landbouw

Drs. K. Meijer, senior beleidsmedewerker / BWL - Water

Dhr. J. de Rijk, senior beleidsmedewerker, BWL - Water

Directie Internationale Zaken

Dhr. J. van der Voet, clustermanager / IZ -Beleidsintegratie

Dhr. J. van der Wulp, documentair informatieverzorger / IZ

Directie Externe Veiligheid (EV)

Dhr. P. Jongejan, adviseur Plofah / EV - Directiebureau

Dhr. J.B. Weenink, projectmanager / EV -Programma

Dhr. H. Zeelenberg, hoofd Directiebureau / EV

Directie Klimaatverandering en Industrie (KVI)

Dhr. B. Bakker, hoofd Directiebureau / KVI

ir. C. Hoppener, DGM, coördinator Management en Industrie

Mw.drs. J. de Jong / KVI - Producten en Consumenten

Dhr. mr. P. P. van der Lee, beleidsmedewerker / KVI - Industrie

Directie Lokale Milieukwaliteit en Verkeeren Externe Veiligheid (LMV/EV)

Dhr. J.F. Carels, documentair informatieverzorger / LMV/EV

Mw. Ir. J.F.G.M. Williams-Jacobse, senior beleidscoördinator / LMV/ Verkeer

Mw. I. van der Vooren, coördinator plofah / LMV -Financieel en Algemeen Management

Directie Stoffen Afvalstoffen Straling (SAS)

Dhr. N. Bhagwandien, documentair informatieverzorger / SAS

Mw. R. Chedi, documentair informatieverzorger / SAS

mw. M. Dahles-Bos, hoofd Directiebureau SAS

Mw. dr. M.G. Delfini, beleidscoördinator / SAS - Straling Nucleaire en Biodiversiteit

Dhr.M.Gopal-Kali, beleidsmedewerker / SAS - Straling Nucleaire en Bioveiligheid

Mr. ir. H. van Halem, beleidsmedewerker / SAS - Straling Nucleaire en Bioveiligheid

Dhr. mr. ir.J.A. Koreman, senior beleidsmedewerker / SAS - Gevaarlijke Stoffen

Dhr. L.A.F. van Vliet, medewerker EVOA / SAS - Gevaarlijke Afvalstoffen

verslag driehoeksoverleg *Milieubeheer over de periode vanaf 1945 /november 2008*

Mr. F. de Veer, hoofd Directiebureau / SAS

Directie Strategie en Bestuur (SB)

Dhr. F. Jacob, hoofd Directiebureau SB

Mw. M. Starrenburg, documentair informatieverzorger SB

VROM Inspectie (Inspectoraat Generaal VROM) VI

Mw. R. Bordewijk, documentair informatieverzorger / VI - Hoofdzetel

Dhr. G.M. Breas, vakspecialist / VI - Kernfysische Dienst, Research Reactoren

drs. B. Groen, VI Regio Noord, Regio Zuid, Stoffen en Producten, vakspecialist drinkwater

Mr. A.P. Dijkstra, senior beleidmedewerker / VI - Bestuurszaken

Ir. J.J. de Jong, hoofd Bedrijfsbureau / VI - Kernfysische Dienst

Dhr. N. Jonker, documentair informatieverzorger / VI

Dhr. W. Molhoek, beleidscoördinator / VI - Crisismanagement

mw. M. van Ostayen, digitaal documentaire informatieverzorger en -specialist, VI Regio Noord

Ir. L. Spaans, beleidsmedewerker / VI - Bestuurszaken

Ir. J.A.F. Swinkels, VI, Regio Zuid, Stoffen en Producten, adjunct inspecteur /coördinator

Dhr.H .den Uyl, documentair informatieverzorger / VI - Regio Oost

Directie Informatievoorziening (DI)

Dhr. S.M.W van Baren, documentair informatieverzorger, DI

Directie Juridische zaken (DJZ)

Mr. H. Bierman, / DJZ, Wetgeving Milieu

Concernstaf (CST)

Dhr.H.N.M.Ootes, senior beleidsadviseur / CST - Financiële en Economische Zaken

VROM-raad

Drs. A.F. van de Klundert, algemeen secretaris VROM-raad

als vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris:

mw. drs. N. Pels, medewerker Selectie&Acquisitie bij het Nationaal Archief

mw. drs. K. Zwart, medewerker Selectie&Acquisitie bij het Nationaal Archief.

Voorts trad als adviseur van de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris op prof. dr. E. Tellegen, docent Faculteit Geowetenschappen, Innovatie- en Milieuwetenschappen, Milieu en maatschappijwetenschappen aan de Universiteit Utrecht en van 1973 tot 1976 voorzitter van Milieudefensie.

Inhoudelijk verslag

Algemene conclusies historisch maatschappelijke analyse

De historisch maatschappelijke analyse (zie bijlage) bevestigde de door de zorgdragers gedane waarderingsvoorstellen. Naar aanleiding van het gesprek met de materiedeskundige zijn geen waarderingswijzigingen opgetreden. Wel kan geconcludeerd worden dat diverse particuliere organisaties actief geweest zijn op het beleidsterrein Milieubeheer. Archieven van organisaties zoals Milieudefensie, Stichting Natuur en Milieu, Natuurmonumenten, Waddenvereniging, Actie Strohalm, Greenpeace kunnen naar aanleiding van de historisch maatschappelijke analyse opgenomen worden in het (actieve) acquisitiebeleid van het Nationaal Archief.

Algemeen

Opmerkingen over specifieke neerslag zijn bij de afzonderlijke handelingen opgenomen. verslag driehoeksoverleg *Milieubeheer over de periode vanaf 1945 /november 2008*

Handelingen

handeling 5007 *Het (laten) opstellen van periodieke verslagen inzake het milieubeheer.*

De vertegenwoordiger van het Nationaal Archief vraagt zich af of onder deze handeling ook het opstellen van het Nationaal Milieubeleidsplan valt.

De vertegenwoordiger van de zorgdragers deelt mede dat het voorbereiden, ontwikkelen en vaststellen van het Nationaal Milieubeleidsplan valt onder handeling 5001 (Het (mede-) voorbereiden, ontwikkelen, vaststellen, coördineren en evalueren van het (internationale) beleid inzake het milieubeheer, B1). Besloten wordt dit als opmerking op te nemen bij handeling 5001.

handeling 5020 *Het laten deelnemen van de burger aan de ontwikkeling van het milieubeleid ondermeer door het houden van enquêtes*

De vertegenwoordiger van het Nationaal Archief vraagt de vertegenwoordiger van de zorgdragers de handeling te verduidelijken.

De vertegenwoordiger van de zorgdragers stelt voor om de handeling aan te passen tot: *Het door communicatie mede laten ontwikkelen van het milieubeleid (beleid met burgers)* en de waardering te splitsen: B 5 samenvattende resultaten, V 5 jaar overige neerslag Allen zijn daarmee akkoord.

handeling 5054 *Het controleren van bedrijven, inrichtingen en transporten inzake milieubeheer.*

De vertegenwoordiger van het Nationaal Archief stelt voor om de waardering van deze handeling te splitsen voor neerslag met betrekking tot transporten van radioactieve ertsen en splijtstoffen. Transporten met radioactieve ertsen en splijtstoffen hebben in het verleden vaak aanleiding gegeven tot protesten van milieubewegingen en maatschappelijke beroering. Zij doet een voorstel voor een alternatieve waardering: V 30 jaar transport radioactieve ertsen en splijtstoffen; B indien er sprake is geweest van maatschappelijke beroering of calamiteit. De vertegenwoordiger van de zorgdragers gaat akkoord met dit voorstel voor een gesplitste waardering.

handeling 5055 *Het vaststellen, beoordelen, wijzigen van crisisbeheersingsorganisatie, beschermingsplannen, veiligheidsplannen inzake de bescherming van mens en milieu tijdens de dreiging van een crisis.*

De vertegenwoordiger van het Nationaal Archief vraagt zich af of de voorgestelde waardering V20 voor alle neerslag passend is. Alarmregelingen en crisisplannen geven een beeld van de verwachte dreiging en manier waarop de overheid hiermee om wilde gaan.

De vertegenwoordiger van de zorgdragers stelt een gesplitste waardering voor: B 5 vaststelling en eindbeoordeling alarmregelingen, crisis beschermingsplannen, crisisbeheersingsorganisatie, V 20 jaar overige neerslag na vervallen belang. Allen zijn daarmee akkoord.

handeling 5095 *Het overeenstemmen met de verantwoordelijke minister(s) inzake het registreren van gegevens inzake kernenergie en splijtstoffen, die in het belang van de landsverdediging vallen onder een geheimhoudingsverklaring*

De vertegenwoordiger van het Nationaal Archief vraagt zich af of het belang van de handeling niet een B waardering waard is?

Besloten wordt de waardering te wijzigen naar een B5. Allen zijn daarmee akkoord.

Over de formulering en waardering van de overige handelingen waren alle betrokken partijen het eens.

Het verslag is voorgelegd aan de bij het overleg betrokken personen. Deze hebben hun goedkeuring aan dit verslag gegeven

versie inzage december 2008

BIJLAGE

Historisch-maatschappelijke analyse

Beleidsterrein:

Milieubeheer 1945-

Deskundige:

De heer prof. dr. E. Tellegen, docent Faculteit Geowetenschappen, Innovatie- en Milieuwetenschappen, Milieu en maatschappijwetenschappen aan de Universiteit Utrecht en van 1973 tot 1976 voorzitter van Milieudefensie. Tevens is hij (mede-)auteur van onder andere, *Milieu en vooruitgang in West- en Oost-Europa* (Vossiuspers AUP 1998), *Sociology and sustainable development*, (Vakreview 2006), *Milieubeweging* (Het Spectrum 1983), *Milieu-actie in Nederland* (De Trommel etc. 1978).

Namens het Nationaal Archief:

mw.drs N. Pels, medewerker Selectie&Acquisitie
mw.drs. K. Zwart, medewerker Selectie&Acquisitie

Werkwijze:

Voorafgaand aan het gesprek is de heer Tellegen het vragen formulier Historisch-Maatschappelijke Analyse (HMA) toegezonden. De idee was het gesprek te voeren naar aanleiding van de vragenlijst; gaandeweg het interview is hiervan enigszins afgeweken. De vertegenwoordigers van het Nationaal Archief hebben per vraag commentaar opgenomen en weergegeven. Dit verslag is voorgelegd aan de materiedeskundige en hij is akkoord gegaan met de verslaglegging.

Datum:

Het gesprek heeft op 14 augustus 2008 plaatsgevonden in de werkkamer van prof. Tellegen in het Willem C. van Unnikgebouw in Utrecht.

Verslag

1. Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan op het beleidsterrein, en wat is het belang ervan?

Na de Tweede Wereldoorlog is dit beleidsterrein pas echt tot ontwikkeling gekomen. In de jaren zestig begon onder de bevolking het milieubesef te groeien en tot tien jaar terug was Nederland een vooruitstrevend land te noemen op het terrein. Zaken als luchtverontreiniging, zure regen, het gat in de ozonlaag, bodemvervuiling, het broeikaseffect en kernenergie kregen steeds meer aandacht. De milieuhygiëne in het land werd sterk verbeterd.

Daarnaast kreeg het oprichten van actiegroepen waarmee burgers aangaven tegen bepaalde beleidsbeslissingen op het gebied van milieu te zijn steeds meer vorm. De plannen van de overheid om de Waddenzee in te polderen leidde tot de oprichting van een organisatie voor het behoud van de Waddenzee (Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee). Dit was één van de eerste vormen van een milieuorganisatie zoals er nu vele bestaan. Vooral in de jaren zeventig hadden deze organisaties/actiegroepen (milieugroeperingen) veel prestige en hebben zij veel weten te bereiken. Ze hadden veel invloed en hebben er voor gezorgd dat een aantal geplande overheidsprojecten uiteindelijk geen doorgang vonden zoals:

- het inpolderen van de Waddenzee
- het aanleggen van twee autowegen door het duingebied tussen Den Haag en Leiden
- de afsluiting van de Oosterschelde
- het overloopbeleid (waarbij binnensteden werden gesloopt om plaats te maken voor autowegen en kantoren, en het buitengebied werd ingericht als nieuwe groeikernen voor forenzen).

De overheid voerde veel overleg met de milieuorganisaties en deze werden zelfs gesubsidieerd. Het kabinet was van mening dat goede verhoudingen met de milieugroeperingen ook van belang waren voor de milieubelangen van de overheid. Voor het ministerie waar milieu onder viel was kritiek op het milieubeleid van de overheid door de verschillende milieubewegingen een steun in de rug bij de strijd in het kabinet om strengere maatregelen. En die steun was heel belangrijk om draagvlak binnen de publieke opinie te krijgen.

De vooruitstrevende positie van Nederland op het gebied van milieu is echter langzaam teruggelopen. Dit is onder andere terug te zien in het feit dat het in Nederland ontbreekt aan aantrekkelijke regelingen voor de toepassing van duurzame wind- en zonne-energie, terwijl deze regelingen in andere landen wel bestaan. Daarnaast wordt er steeds meer beleid opgesteld in Europees verband.

Ook lijkt de actiebereidheid voor het milieu af te nemen. Er worden steeds vaker convenanten met het bedrijfsleven afgesloten en mensen steunen de milieuorganisaties nog wel financieel, maar daar blijft het vaak bij. Dit heeft deels te maken met een algemene cultuurverandering. Actie voeren is sowieso iets wat de laatste jaren minder gedaan wordt en het poldermodel heeft ook zijn invloed op dit beleidsterrein.

Desondanks is de financiële steun voor de milieuorganisaties wel weer zeer groot in Nederland in vergelijking met andere landen. Ongeveer drie miljoen Nederlanders zijn lid van een natuur- en/of milieubeschermingsorganisatie. Een kwart van alle donateurs van Greenpeace komt uit Nederland.

2. Welke gebeurtenissen / incidenten hebben plaatsgevonden, en in hoeverre zijn deze van belang geweest voor het beleidsterrein (en eventueel aanverwante beleidsterreinen)?

Een belangrijke ontwikkeling op het beleidsterrein is dus de interactie tussen de overheid en de milieubeweging/organisaties. Zoals aangegeven waren zij vaak succesvol in hun protesten en acties. Waarbij wel moet worden aangetekend dat acties van de milieubewegingen voornamelijk succesvol zijn als de milieubelangen gecombineerd kunnen worden met economische en of sociale belangen. Voorbeeld hiervan is dat de afsluiting van de Oosterschelde niet alleen maar gevolgen zou hebben voor het milieu maar ook economische consequenties voor de vissers van de Oosterschelde.

Binnen de actiegroepen namen de dierenactivisten langzaam een aparte positie in omdat een kleine groep steeds radicaler werd in hun protesten en acties. Veel andere actiegroepen stonden niet achter deze werkwijze. Binnen de verschillende actiestromen waren er de denkers en de activisten (deze laatste waren vaak radicaler in hun gedachtegoed).

Waren het vroeger voornamelijk de actiegroepen die een grote rol speelde op dit beleidsterrein tegenwoordig zijn er veel adviesbureaus die zich bezig houden met het milieubeleid in Nederland en de overheid voorzien van advies door het uitvoeren van onderzoeken en opdrachten.

Verder noemde de materiedeskundige nog de volgende belangrijke gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden en van belang zijn op dit terrein:

- Investering van de Nederlandse overheid in kweekreactor Kalkar
Vanaf 1973 betaalde iedere consument van stroom in Nederland 3% heffing over de elektriciteitsrekening, de zogeheten Kalkarheffing.
- De Urgentienota van 1972.
Deze nota van het kabinet-Biesheuvel, ging onder meer over de vervuiling van oppervlaktewater en de mogelijkheden van kernenergie. Deze beleidsnota leidde tot het eerste Nationale Milieubeleidsplan (NMP).
- Het invoeren van het leeflaagprincipe bij bodemverontreiniging (in woonwijken).
Hierbij wordt slechts de bovenste laag van de vervuilde grond verwijderd en vindt geen volledige sanering plaats.

beleidsterrein zijn:

- uitbreiding van Schiphol
- stopzetten chloortreinen
- inpoldering Markerwaard

3. Welke individuen / groepen en organisaties zijn van belang geweest op het beleidsterrein (en eventueel aanverwante beleidsterreinen)?

De materiedeskundige geeft aan dat er waarschijnlijk veel interessant archief bij particuliere organisaties te vinden is. Omdat op dit beleidsterrein actiegroepen een grote rol spelen en in het verleden ook veel invloed hebben uitgeoefend op het milieubeleid.

Hij geeft een aantal voorbeelden van belangrijke milieuorganisaties/actiegroepen:

- Milieudefensie
- Stichting Natuur en Milieu
- Natuurmonumenten
- Waddenvereniging
- Aktie Strohalm
- Greenpeace

Als belangrijke individuen op dit beleidsterrein noemt hij (zowel activisten als beleidsmakers):

- Bram van de Lek (PSP) (veel gedaan voor de bescherming van vogels)
- Willem Hoogendijk; jurist en milieuactivist van het eerste uur; actief binnen de Aktie Strohalm (archief bij de IISG)
- Jan van Arkel (had meer radicalere standpunten)
- Marius Enthoven (vice-voorzitter van de Energieraad)

Voorbeelden van de huidige adviesbureaus die nauw samenwerken met de overheid zijn:

- Centrum voor energiebesparing
- Ecofys (ontstaan vanuit universitaire medewerkers)
- Stichting landbouw en milieu (SLM)

4. In hoeverre mag verwacht worden dat de informatie met betrekking tot de op grond van bovenvermelde vragen als belangrijk te kwalificeren onderwerpen alleen kan worden aangetroffen in de overheidsarchieven m.b.t. het beleidsterrein of dat deze wellicht ook elders te vinden is?

Zoals uit bovenstaande blijkt spelen en speelde de actiegroepen/milieuorganisaties een grote rol op dit beleidsterrein. Nog meer dan bij sommige andere beleidsterreinen is het hier van belang dat er ook particuliere archieven van deze milieugroeperingen worden behouden om een zo compleet mogelijk beeld te kunnen geven van de ontwikkelingen op dit beleidsterrein.

NP en KZ
29.9. 2008

=====.